

Motion till riksdagen

1985/86:L240

Bengt Silfverstrand m. fl. (s)

Ändringar i aktiebolagslagen för att motverka osund aktiespekulation

” – – den som vinnlägger sig om att inte bli betraktad som en av de klippens män som utnyttjar sin tjänsteställning för personlig vinning, gör bäst i att rannsaka huvud, plånbok och aktieportfölj – även om det kostar på.” (Svenska Dagbladets ledarsida den 22 november 1985 under rubriken Fattiga riddare.)

”Problemet med börsen är att den har två – delvis motstridiga – roller att spela. Den ena är börsens funktion som marknad för att tillföra företagen riskvilligt kapital. Men börsen fungerar också som en privatekonomisk inkomstkälla, ett kapitalets Solvalla där man satsar på vinnande företag, där rykten och stalltips florerar och där den som har goda kontakter på stallbacken kan bli rik.” (Arbetet den 19 december 1985.)

Också 1985 blev ett guldkantat år för aktieägarna. Det var dubbelt så lönsamt att placera sina sparpengar i aktier som att ha dem insatta på bank. Detta trots att 1985 blev ett av de bästa åren på länge för alla banksparare.

Utvecklingen av aktiekurserna har varit hausseartad under hela 1980-talet – 1980 + 23 %, 1981 + 58 %, 1982 + 36 %, 1983 + 65 %, 1984 – 12 % och 1985 + 23 %.

Men börsåret 1985 kommer inte att gå till historien i första hand för den kraftiga kursuppgången. Snarare kommer det att bevaras i minnet som de många och märkliga företagsaffärernas år. Börsstoppen har varit flera än kanske någonsin. Överlikvida företag har valt att i allt större utsträckning köpa upp andra företag framför att investera i produktion.

Insideraffärer, korsvist ägande, riktade emissioner – företagsledningen gör en nyemission av aktier till sig själv och till ”vänskapspris” – s. k. fientliga övertaganden, tvivelaktiga börsintroduktioner, kursmanipulationer och maktkamper mellan stora ägargrupper har blivit allt vanligare inslag på den svenska börsen.

I den s. k. Leoaffären fick ett antal direktörer i Volvo, Leo och Sonessons köpa aktier till lågt pris innan de nya aktierna stod till övriga tidigare aktieägares eller till allmänhetens förfogande.

Det låga priset gjorde att direktörerna kunde göra en snabb vinst så snart aktierna började säljas till sitt rätta, och betydligt högre, marknadsvärde. Men Leoaffären är tveksam inte bara ur börsetisk synpunkt. Den är också ett exempel på avancerad skatteplanering. Tack vare att direktörerna fick köpa aktier två år före börsintroduktionen tjänade de miljoner i utebliven skatt, en skatt som anställda och aktieägare fick betala när de senare köpte Leoaktier.

När försäkringsbolaget Skandia introducerade sitt dotterbolag Skandia International på börsen tjänade de nya aktieägarna i Skandia 1 500 miljoner på en enda vecka. De företag (Beijer, Investor, Providentia samt Dagens Nyheter) som sitter i styrelsen för Skandia beslutade där att tilldela sig själva billiga aktier i Skandia International före börsintroduktionen. När aktierna började säljas på börsen tredubblades kursen. Själva principen är glasklar. De som redan har beslutat att de skall ha ännu mer.

Nämnda exempel är förmodligen bara spetsen på ett isberg. I flera andra fall har inflytelserika makthavare i näringslivet gjort miljonvinster genom sin insidekunskap och maktposition till förfång för andra aktieägare.

Från börshåll har hävdats att dessa problem går att lösa genom en skärpning av de börsetiska reglerna. Verkligheten ger dock otvetydigt vid handen att börsen själv saknar förmåga att åstadkomma en välbehövlig och nödvändig sanering av aktiehandeln i Sverige. Inte heller är rituella offer som entledigande av några av de tvivelaktiga spekulationsaffärernas huvudaktörer en lösning av problemen.

Den på sikt bästa lösningen torde vara att flera seriösa aktörer kommer in på börsen, dvs. aktörer som sätter den samhällsekonomiska uppgiften främst. Därför måste bl. a. större utrymme skapas för placerare som prioriterar långsiktiga satsningar på produktion och sysselsättning, t. ex. fjärde AP-fonden och löntagarfonderna.

För att komma till rätta med de uppenbara missförhållanden som i dag i alltför hög grad präglar den svenska aktiemarknaden erfordras emellertid också direkta lagstiftningsåtgärder.

Den typ av åtgärder vi vill förorda är följande:

1. Riktade nyemissioner skall beslutas av bolagsstämma som inte skall medges att delegera beslut till styrelsen.
2. Förbud eller stark begränsning av affärer mellan bolag och huvudaktieägare. Överväg det engelska systemet innebärande att en som övertagit mer än 30 % av aktierna i ett företag tvingas erbjuda de övriga aktieägarna att köpa deras aktier till samma pris. (Ofta har spekulanten överbetalat de egna aktieköpen för att få kontrollen.)
3. Begränsning av möjligheterna att överföra tillgångar mellan moder- och dotterbolag.
4. Skärpning av bolagens upplysningsplikt gentemot aktieägare, anställda och samhället.
5. Inför möjlighet för minoritet som inte representerar 10 % av aktiestocken att kalla in extra bolagsstämma.
6. Förstärkning av revisorernas ställning i företagen.

Hemställen

Mot. 1985/86

L240

Med hänvisning till ovanstående hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om förslag till ändringar i aktiebolagslagen i syfte att motverka osund aktiespekulation.

Stockholm den 24 januari 1986

Bengt Silfverstrand (s)

Hans Pettersson (s)

i Helsingborg

Ingvar Björk (s)